

Justitiedepartementet

Yttrande över Domstolsverkets promemoria Nya bestämmelser för att avgöra brottmål i den tilltalades utevaro

Ju2022/01931

Attunda tingsrätt tillstyrker att möjligheterna att avgöra mål i den tilltalades utevaro utökas och att reglerna förenklas i enlighet med principerna i förslaget. Samtidigt har tingsrätten några synpunkter på den föreslagna regleringens utformning.

Utformningen medför att åtal för narkotikabrott inte omfattas

Maxstraffet för narkotikabrott av normalgraden är fängelse i tre år. Förslaget får således den olyckliga följden att mål som gäller sådana brott inte längre kommer kunna avgöras i den tilltalades utevaro. Även andra brott, t.ex. narkotikasmuggling och vapenbrott av normalgraden, kommer inte heller vara möjliga att avgöra i den tilltalades utevaro.

Mål gällande narkotikabrott är mycket vanligt förekommande. Narkotikabrott med lägre straffvärden är ofta lättutredda och målen är således ofta även lämpliga att avgöra i utevaro. Dessutom är det vanligt i narkotikamål att den tilltalade inte inställer sig till huvudförhandling. Om inte mål om narkotikabrott omfattas av utevaroreglerna skulle det innebära en försämring med längre handläggningstider som följd.

Tingsrätten anser därför att den föreslagna regeln borde justeras så att i vart fall narkotikabrott omfattas. Detta kan exempelvis åstadkommas genom att gränsen för vilka mål som får avgöras i utevaro höjs till fängelse tre år. En sådan höjning skulle bara innefatta ett fåtal brottstyper varav flera är sådana som frekvent avgörs i utevaro. I detta sammanhang kan också framhållas att ytterligare allmänna skärpningar av såväl minimi- som maximistraff i framtiden innebär att de föreslagna reglerna kan förlora sin tänkta verkan. Alternativt kan det införas en särreglering för narkotikabrott.

Regelns systematik stämmer inte överens med huvudregeln om närvaro

Huvudregeln i rättegångsbalken är att parterna ska närvara vid huvudförhandlingen. Möjligheten att avgöra mål i den tilltalades utevaro är ett undantag från huvudregeln. Enligt de föreslagna reglerna får målet avgöras i utevaro om det inte finns särskilda skäl mot det. Det andra ledet om särskilda skäl är formulerat som ett undantag trots att det är det första ledet – att målet får avgöras i utevaro – som är ett undantag från huvudregeln. Systematiken blir otydlig. En möjlighet är att ta bort kravet på särskilda skäl. Det faktum att regeln är fakultativ kan vara tillräcklig för att säkerställa att den inte tillämpas när det är olämpligt.

Om det ska införas allmänna lämplighetskrav när ett mål får avgöras i utevaro bör dessa helst framgå direkt av bestämmelsen. Det är angeläget för att ge tydliga hållpunkter och undvika tillämpningsproblem.

Andra brister med kravet på särskilda skäl

Enligt förslaget är ett särskilt skäl mot att avgöra målet i utevaro att den tilltalade riskerar att dömas till en mycket ingripande påföljd. Enligt tingsrättens mening strider detta mot förslagets syfte att en förhandsbedömning av möjlig påföljd ska undvikas. Frågan är också vad som i detta sammanhang anses vara en alltför sträng påföljd för att målet ska vara utevarolämpligt. Förslaget i denna del riskerar att leda till besvärliga gränsdragningsfrågor och spretig praxis.

Ett annat särskilt skäl mot att avgöra målet i den tilltalades utevaro är enligt förslaget att det kan bli aktuellt med ett mycket omfattande förverkande av villkorligt medgiven frihet eftersom den samlade reaktionen på den nya brottsligheten då kan vara mycket ingripande. Tingsrätten har svårt att se de sakliga skälen för detta. Frågan om villkorligt medgiven frihet ska förverkas är sällan särskilt komplicerad och i bedömningen har det sällan någon större betydelse om den tilltalade är närvarande vid huvudförhandlingen eller inte.

Ungdomar under 18 år

Tingsrätten instämmer i förslaget att den tilltalades ungdom mål med tilltalad under 18 år som utgångspunkt inte bör avgöras i den tilltalades utevaro. Detta bör dock framgå direkt av lagtexten.

Detta yttrande har beslutats av lagmannen Anders Dereborg, chefsrådmannen Klas Reinholdsson, rådmannen Malin Hjalmarson och administrativa fiskalen Maja Adler, föredragande

Anders Dereborg

Maja Adler